

Hva er Spekter og hvorfor bruke verktøyet?

Spekter er utviklet av Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning, med spørsmål utarbeidet av professor Erling Roland.

Foto: Getty Images

Spekter er et ikke-anonymt verktøy for lærere, som brukes til å avdekke mobbing og kartlegge læringsmiljøet i en skoleklasse. Spørsmålene i Spekter er forskningsbaserte og systematisk sammensatt, det er derfor ikke mulig med egne tilpasninger.

Hvorfor bruke Spekter?

Spekter kan brukes jevnlig på skolen for å følge med på utviklingen av læringsmiljøet. Kartleggingsverktøyet kan også brukes for å avdekke forhold knyttet til læringsmiljøet ved mistanke eller varsling om f.eks. mobbing.

Ved å ta i bruk Spekter kan du få mange opplysninger om både mobbing, bråk i klassen, popularitet, maktrelasjoner, grupperinger og holdninger. Dette kan være viktig informasjon når du skal forstå en mobbesak og gjennomføre tiltak.

Spekter er også et varslingssystem for elever som ikke opplever at de har et trygt og godt skolemiljø. Skolen er ansvarlig for å hente inn informasjon om elevenes læringsmiljø, og Spekter kan brukes som en ikke-anonym digital elevsamtale.

Spekter er også et nyttig verktøy for å hente ut positiv informasjon om arbeidet som har blitt gjort for å bygge et godt læringsmiljø i klassen. Informasjonen kan gi en pekepinn på om iverksatte rutiner og tiltak har hatt en positiv effekt.

Utvidet informasjon om bruk og behandlingsgrunnlag

Spekter er en ikke-anonym undersøkelse om mobbing og andre forhold i læringsmiljøet.

Det er ifølge [opplæringsloven kapittel 9A](#) en del av skolens mandat og plikt å innhente viktig informasjon om elevenes læringsmiljø. Mange skoler i Norge bruker

Spekter til dette. Spekter kan ses på som en ikke-anonym elevsamtale. Spekter kan brukes som en rutine på skolen for å følge med på læringsmiljøet, samt for å undersøke nærmere ved mistanke eller varsling om f.eks. mobbing.

Ved å ta i bruk Spekter kan skolen få mange opplysninger om mobbing, bråk i klassen, popularitet, maktrelasjoner, grupperinger og holdninger. Dette kan være viktig informasjon når de skal forstå en sak og gjennomføre tiltak. Det er svært viktig at undersøkelsen følges raskt opp i etterkant med individuelle elevsamtaler.

Spørsmålene i Spekter kan alternativt brukes som en samtaleguide ved gjennomføring av elevsamtaler uten at undersøkelse er gjennomført. Dette er aktuelt for elever på trinn 1–3, eller for eldre elever som ikke kan gjennomføre Spekter på egen hånd.

For at skolen skal være i stand til å oppfylle opplæringsloven kapittel 9A, kan det være viktig for skolen å benytte kartleggingsverktøy som kan avdekke om elever har et trygt og godt skolemiljø.

Skoleeier (kommuner/fylkeskommuner/styret for friskoler) er behandlingsansvarlig og er ansvarlig for å ivareta personvernet til elevene på den enkelte skole. Elever og foresatte skal motta grundig informasjon om Spekter og bruken av løsningen, samt informasjon om deres rett til innsyn i de registrertes personopplysninger. Informasjon til foresatte og elever om hvorfor og hvordan opplysningene om elevene blir behandlet, er en grunnleggende personvernrettighet.

Behandlingsgrunnlag

I vårt arbeid med GDPR har Læringsmiljøsenderet sammen med eksternt juridisk fagmiljø sett på om Spekter kan hjemles i lov.

Skoleeier kan ikke fraskrive seg ansvaret for å gjøre disse vurderingene på selvstendig grunnlag ved å vise til senterets vurderinger.

Det står ikke i opplæringsloven at skolene/skoleeier skal bruke et kartleggingsverktøy som Spekter for å avdekke mobbing og kartlegge læringsmiljøet i en skoleklasse, men loven inneholder ulike plikter som skolene vil kunne ivareta ved å ta i bruk digitalt Spekter.

Som behandlingsansvarlig er skoleeier ansvarlig for å ivareta personvernet til elevene på den enkelte skole. Skoleeier må ha et behandlingsgrunnlag for å behandle personopplysningene i forbindelse med digitalt Spekter.

Læringsmiljøsenderets begrunnelser er at behandlingen kan hjemles i opplæringsloven kapittel 9 A. § 9 A-1 til A-5. og GDPR art. 6 nr. 1 bokstav c. Begrunnelsene kan utdypes slik:

I opplæringsloven § 9 A-3 står det: «Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort.»

Digitalt Spekter er et pedagogisk verktøy som kan brukes i skolen for å jobbe systematisk med å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene.

I § 9 A-4 står det: «*Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.*»

Digitalt Spekter er et svært hensiktsmessig verktøy som kan brukes også i disse tilfellene.

I GDPR art. 6 nr. 1 bokstav c står det: «*behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige.*»

Læringsmiljøsenderet mener skolens rettslige forpliktelser i opplæringsloven kapittel 9 A, § 9 A-1 til A-5, vil være gjeldene her.

Det er forskjell på rutiner og prosedyrer fra skoleeier til skoleeier. Det er opp til skoleeier å vurdere om behandlingsgrunnlaget til digitalt Spekter kan hjemles i opplæringsloven kapittel 9 A. § 9 A-1 til A-5 og GDPR art. 6 nr. 1 bokstav c.